

Učiteljski

TOVARŠ.

Izhaja
1. in 15. dne vsakega
meseca na celi polt.

List za šolo in dom.

Velja
za vse leto 2 gl. 50 kr.,
za pol leta 1 gl. 30 kr.

List 14.

V Ljubljani 15. julija 1872.

Tečaj XII.

O ponavljanji.

Ubogi učitelji le predostokrat britko skušamo in se prepričamo, da veliko tega, kar smo svojim učencem z velikim trudom in prizadevnostjo tako rekoč v glavo vbili in vsilili, čez malo časa radi pozabijo in raztresejo. Temu se pa ni čuditi in se zavoljo tega jeziti, sej to ne more drugače biti, ker tudi v tem obziru zakon pozabljivosti svojo silo in vpliv do človeka razodeva. Vsi vtisi in pojmi, in naj bojo tudi najboljši in javniši, izgublajo kolikor toliko s časom svojo moč in veljavo; postajajo čedalje slabše, in nazadnje popolnoma — zginejo, enako barvam na podobi, ktere od leta do leta na svoji živosti in lepoti počasi izgublajo, na posled pa popolnoma otemné in se več ne razločijo. Enako se godí tudi z vednostimi, kateri si človek s trudom pridobí in prisvoji; tudi one ne ostanejo vedno naša lastnija, ampak se vedno manjšajo in izgublajo. Da se pa pojmi, vednosti in znanosti našemu duhu in spominu za vselej stanovitno vtisnejo, in si jih kot dušno lastnino za vselej prisvojimo, potrebno je, da si oddaljenega duha zopet bližamo, t. j. da ponavljamo. Znano je, da vsi pojmi in zapopadki, kedar smo jih že bili dušnim očesom približali, bi se radi zopet oddaljšali in odtegnili, zato pa je zelo potrebno, da si jih vedno na novo bližamo.

Iz tega pa izvira za učitelja prva dolžnost, da naj obilno ponavlja. Da učitelj te dolžnosti ne prezira, je že zato potrebno, da sebi in učencem veselja do učenja in šole ne vzame. Redko in pomanjkljivo ponavljanje je vzrok, da učenci toliko od tega, kar so se učili, na svojo škodo in učiteljevo nevoljo pozabijo. Učenci so nevoljni in vedno manj pridni, videči, da jim vkljub vse pridnosti in marljivosti od vsega le prav malo ali celo nič v glavi ne ostane; učitelj pa je zavoljo nezadostnih in pomanjkljivih odgovorov nevoljen in jezen, ter izgublja počasi

veselje do učenja, spoznavši, da je ves njegov trud skoraj zastoj. Sej vemo, da otrokom ni ljubo in všeč, ako sami vidijo svojo nevednost, ampak le to jih veseli in spodbuja k novi pridnosti, ako znajo dobro in lahko odgovarjati. Ako hočemo tedaj od učencev in iz šole lenobo in mlačnost odpraviti, ne prezirajmo otročje narave, ter ne pozabimo cenjenega in pripravnega pomočka, in ponavljajmo obilnokrat! Drugič je treba pri ponavljanji se varovati, da se ne ponavlja vedno na enaki način, kot se je v začetku učilo; to veljá posebno pri vprašanjih. Samo po sebi se razumi, da se sme od časa do časa pri važnih stvareh, ravno tistih vprašanj poslužiti, ker tako ravnanje dostikrat celo pripomore, da si učenci učilno snov globokeje in terdneje v spomin vtisnejo, vendar se pri tem prava mera in namera ne sme nikakor prezreti. Lahko s tem pridemo v nevarnost, in pazljivosti učencev jako škodujemo, ako vedno enako vprašamo, ker učenci potem navadno kaj malo mislijo, in vsa stvar dobí potem bolj tovorniško obliko, ne pa miselno, kar je pri učenji poglavitna reč. O tem nam javno pričajo šole, v katerih učenci na učiteljava vprašanja že odgovarjajo, prej ko je učitelj z vprašanjem pri kraji. Le prelahko naredé taka vprašanja in odgovori v taci slučajih vtis velikolepja ali gizdavosti in vsa stvar diši pazljivemu poslušalcu pa znani dišavi, ktera je izučba ali urjenje. Ako se učitelju kaj takega primeri, je pa zadnji čas, da drugače vpraša in tako učence iz poti razvade na pot mišljenja privabi. Še bolje pa je, da učitelj ne čaka takih znamenj od učencev, ampak skuša, da vprašanje že prej drugače zastavi in spremeni. Ta spreminjava se pa učitelju samo od sebe ponuja, ako pri ponavljanji ne začénja vedno na enakem kraji, ampak se pri raznih učilnih predmetih tudi raznih izhodov poslužuje. S tem se učenci nekako prisilijo, vprašanju pazljivo slediti, poslušati in preišljevati. Vsled tega dobí potem stara in že znana reč in stvar vedno novih vzbudov, miselnost in razumnost učencev se čedalje bolj okrepčava, in ako začénja učitelj na raznih krajih, učé in privadijo se učenci čez vso učilno snov nekako gospodovati in se na dotičnih znanstvenih poljih zavedati, kar donaša učitelju dvojni dobiček.

Ker se namreč učitelj mora prav skerbno na stvar pripravljati, ktero hoče ravno ponavljati, tedaj zadobí prvič s tem nedovolj čislano in veljavno učiteljsko izverstnost in sprednost, in drugič se vadi na ta način učence po njih zmožnostih spoznavati in dobre od slabih razločevati. Da pa to ni majhna stvar, razumi vsak, kateri vé, da je oziranje na osebnost naj imenitniši pomoček za vspešno poučevanje. Ni tedaj čudno, ako učitelj ponavlanje v drugo podobo postavlja, in s tem sebi in učencem vse jako lajša in koristi.

Tretje, kar je pri ponavljanji potrebno, je, da si učitelj prizadeva, da je ponavlanje mikavno. K mikavnosti pripomore

nekoliko že to, ako učitelj vsako stvar pri ponavljanji od druge strani pričinja. Skušnja nam kaže, da je vse pri tem, kako ali koga kaka stvar veseli ali ne, in kako otroci zelo hrepené po novih vzbudih, in kako zelo jih veseli in zanimiva tudi že stara in znana stvar, ako na nji kako dozda njihovim dušnim očem prikrito reč zoper svoje pričakovanje zapazijo. V tem hrepenenji po vedno novih vzbudah je vzrok in povod, da sicer malo pomenljiva opomba, bodi si pri katerem koli učilnem predmetu, kateri znabiti učitelj sam ni prilastoval tolike važnosti, pri učencih ima vendar velik vtis. Ta vtis razodeva se v nenadni tihoti, v bistrih pogledih, v zamaknjenem zrenji nad učiteljevi ustnici in z nastavljenim ušesom na vsako besedo učiteljevo. Taki in enaki dogodjaji in prikazki so učitelju pomenljivi migljeji, kateri mu pravijo: „Podučj mikavno!“ — Ako se to že pri podučevanji prezirati ne sme in je že tukaj velike vrednosti, je to gotovo dvakrat tolike vrednosti pri ponavljanji, kjer je snova učencem že več ali manj znana, in ni več pripravna, toliko in v tej meri vzbujati in oživljati, kakor pervikrat, ko je bila učencem popolnoma nova in neznaná. Zato je pa verjetno, da se v tem slučaju pravilo: „podučj mikavno“ težje popolniše spolnuje, kakor takrat, kedar se učenci kaj vpervič učé. Mikavno podučevanje pa potrebuje skerbnega pripravljanja; učitelj se mora tako rekoč v učno stvar vtopiti, in iskati mikavnih trenutkov. Se vé, da si mora prizadevati, da stvari ktero ponavlja, poišče in dobí pravo in mikavno stran, in se skerbno varuje, da ne zajde v prazno igračo, ampak pri tem prizadevanji naj je njegov namen in misel edino, z najdeno in budivno stranjo v resnici duha omikovavno podučevati. Tudi zahteva na ta način vravnano ponavljanje že pri prvem podučevanji temeljitega, premišljenega in vsestranskega obdelovanja; sicer se ne more ponavljati po imenovani poti. Potem, kako se ponavlja, se prav lahko prepričamo, ali je učitelj v začetku dobro učilno snovo sploh obdeloval. Nasproti moremo pa zopet reči: „Kakoršni učitelj, tako ponavljanje!“ Sej si pa tudi ne moremo misliti, da bi učitelj, kateri si vse prizadeva temeljito in mikavno podučevati, potem poverhno ponavljal. Dalje je pa zopet treba razločevati, kaj je potrebno vediti in znati, in kaj je le znanja vredno; kajti so stvari, ktere vediti in znati je potrebno, druge so pa zopet manj potrebne in koristne, pa je vendar dobro, kdor jih zna. Zato se modri učitelj pri ponavljanji pred vsem drugim ozira na poglobitno stvar, na pervine obrača, brez kterih se pri podučevanji vspešno napredovati ne more, in se še le potem ozira na to, kar ni zelo potrebno, pa je vendar dober dodatek in nekako olepševalo in dopolnilo iz pervin in poglobitnih delov sestavljenje podobe. Tedaj najprej najpotrebniše, imenitniše, in koristniše, in še le potem, kar je manj potrebno, pa je vendar koristno, lepo, dobro in znanja vredno.

(Konec prih.)